

szántatik; a takarmányföldekre és legelőre csak fejtrágya gyanánt alkalmaztatik.

Olajpogács, ganéjlé, baromfiganéj hatását (mely rendesen csak évig tart) tetemesen növelik.

Sporzon Pál.

A fákból található metszésekről és feliratokról.

Közli *Bedő Albert.*

Kit hivatala, előszeretete vagy csupán szórakozási vágya az erdőbe visz, az bizonyára nem egy fára akad, mely kérgén megsebesítve van.

A gyalog vándorló, ki elébb fáradtan ült le a tölgy, fenyő vagy bükk árnyába, hálából annak törzsén nem ritkán nevét örökíti; a pásztor fiu, ki legelésző nyája után megunta a fütyürészést vagy dudájába beléfáradt, időtöltésből a metszésben való ügyességét akarja megmutatni s fejletlen költészete gyarló képeit vési a fára; egy harmadiknak tán vallásos szemlélődésből eredő ihletettség vezeti kezét s ez a hit jelvényét tűzi reá. Szóval: mind azok, kik az ilyes munkákban gyönyörüket lelik s nevüket, késük élet vagy kezük gyakorlottságát ily formán örökíteni szeretik, sokszor bátrak s még többször kimélytelenek arra, hogy a fák tiszta köntösét megtarkítsák.

Azonban, ha az ilykép bélyegzett fák látása kedvetlen érzést kelt is fel az erdészen, később még is, évtizedek, huszadok vagy ép század után az esetlegesség játékából nem épen kis meglepetést, sőt örömet is okoz egy-egy ily időelőtt tán pusztá unatkozásból tett vágás vagy metszés. Az erdész, ki az ily fölfedezések okát s keletkezésük műfolyamát ismeri, azok fennmaradásában a természet örök munkáló erejének egyik szükségkép bekövetkező művét látja s a korább előde által észszerűen helytelennek tartott tényt, most nem itéli el, hanem annak eredményét birtokába kapva, becses ereklye gyanánt őrizi vagy megfelelő helyre szolgáltatja.

A fákból tett metszések és feliratok nem csak azért, mert fölfedeztetésük a meglepő és bizonyos tekintetben bámulatosnak egy nemével bír, hanem azért is, mert a növények egyik természettani működésének kétségtelen bebizonyítói, a gondolkozó ember és természetbarát teljes figyelmét érdemlik. És bizonyára a t. olvasó sem kissé lepetné meg az által, ha erdei munkásai szemei előtt fát haso-

gatva egyszerre csak egy bel- és külhasáb szétválása után az előbbin valamely százados feliratot olvashatna vagy épen emberi kéz által tett rajzra akadna.

Ilynemű feliratok és rajzok fennmaradásukat a fáknál észlelhető ugynevezett átáradásnak köszönhetik, ez pedig olyformán történik, hogy a fán ejtett seb vagy vágás után — melyet követőleg a gesztbe metszés által valamely rajz vagy felirat tehető — a keríngésben lévő tápnedv segítségével a régi kéreg szélén egy újabb, valamivel finomabb kéregállag képződik, mely alatt aztán az ugyanazon évi évgyűrű megfelelő része alakul; a következő évben ez eset ismétlődik s így mindaddig, míg a seb lassanként behegedve, nem ritkán az egész fölé még fa és kéreg képződnek s így a fa gesztjében a korábbi években tett metszést szem elől elrejtve egyszersmind annak megőrzőjéül is szolgálnak.

E feliratok és metszések megőrzésére alkalmasok az oly fák, melyek dusabb nedvtartalommal bírnak, milyenek a bükk, cseresznye, nyír és a tölgy is. Az előbbiek egyszersmind sima kérgeiknél fogva is alkalmasok azok felvételére, a mennyiben az ily kérgek könnyebben hegednek; a tölgyek kérge nem sima ugyan, de kisebb 3—4" hosszú és széles sebesítések többször egészen benönek, s ilyenek e sorok írója Slavóniában a vukovári uradalomban nem egyet látott és talált; a vágásban ejtett fákon curiosumból vágott is fel önmaga nem egyet, azonban azok alatt szabálytalan vonaloknál egyebet ki nem vehetett.

A tűlevelűek köntöse szintén ki van téve a megtartításnak, azonban ezek nem bírván a lomblevelűekéhez hasonló gazdag nedvtartalommal, a metszések és feliratok megőrzésére kevésbé is alkalmasok; azonban az átáradás természetes működése ezeknél is észlelhető és a levágott jegenyefenyők e részben nem egy kitünő szép példánnyal szolgálnak, s a kevésbé jártasok nem ritkán bámulják meg a fájától megfosztott törzsöknek életben létét. Magunk is akadtunk a selmeczi fenyvesekben oly tuskóra, melynek régi száraz gesztje fölött 15 uj átáradási évgyűrű volt olvasható, melyek a legváltozatosb kanyarodásokkal szövődtek egymásba. Az ily átáradások folytán képzett kitünő keménységű és szépszinű geszt keresett esztergályos munkácul szolgál. Az itt felhozott 15 éves még kevés, mert ha jól emlékszünk e lapok t. tulajdonosának egyszer e tárgyban mondott szavaira, úgy Wagner ur 50 évest is látott, sőt Döbner száz évesekről is tesz említést.

Tárgyunkkal összefüggőleg nem tartjuk itt még érdektelennek egy fában talált s általunk is látott kereszt történetét elbeszélni.

A selmeczi erdészakademia fagyüjteményében egy darab bükk van, melyen fekete színezetű kettős kereszt látható; miként tudjuk, hivatalosan megállapított tények igazolják, hogy azon kereszt az illető hasáb feldolgozásakor annak szétnyílt belsejében találtatott. Lássuk a történetet mi ahhoz kötve van:

X. Ábrahám becsületes izraelita gazda, mindenszentek napján délelőtt fát vág, szomszédja egy keresztény, ki akkor ünnepelt, átmegy hozzá s a többi közt midőn látja hogy dolgozik, figyelmezteti mikép ma ünnep van s nem kellene Ábrahámnak fát vágni, hanem vele együtt ünnepelni; a zsidó erre azt válaszolja: ám lássad te hogy mit csinálsz, hanem nekem nincs ünnepem; — a szomszéd — tovább folyt munkaközben ismét figyelmezteti, hogy vigyázzon nehogy az Isten megbüntesse.

Ábrahám munkáját folytatja, fejszét emel, a maga elébe vett darab fát elhasítja s midőn az szétnyílik nem kis bámulatára maga előtt abban egy fekete színű kettős keresztet lát. A megijedt izraelita e dolgot a többi vallásos keresztényekkel együtt Isten intéséül akarja venni, a helységbeli kath. paphoz siet s kinyilatkoztatja, hogy ő egész családjával a keresztény hitre akar térni. Az ottani tisztelendő ur egyike volt az oly ritka toleransoknak, s mint mivelte férfit a dolognak más okát akará tudni, hogy sem abban csupán Isten intését lássa s a megrémült izraelitát azzal bocsátá el, hogy tudja meg előbb a dolog természetes okát, s ha akarja, aztán jelentse magát az áttérésre. A közelebbi erdészeti hivatal tisztjeitől a kereszt keletkezése csak hamar megfejtést nyert, melynek valószínűségét Ábrahám is átlátva, hitében megmaradott.

A mi ez eseményt illeti, abban az esetlegességnak egy szép játéka volt, hogy e fa épen a zsidó kezébe került, hogy ő azzal épen egy keresztény ünnepnapon dolgozott, hogy szomszédja figyelmeztette, s hogy a kereszt épen a fejsze azon csapása után lett láthatóvá, midőn az beszélgetésükre is leginkább talált.

Némethon löbniczi erdő kerületében a múlt télen szintén egy 180 éves bükköt találtak, melyben felhasábolás közben a következő felíratra akadtak „1720 — *Soli Deo Gloria.*“ Az ottani tudósító azt mondja, hogy e felírat a jezsuiták jelmondata, de ki tudja, ha valjon nem épen egy az akkori időben elnyomásukért szerte-széjjel vándorló

unitarius irta-e? — hisz azok templomain is Erdélyben e felirat olvasható „*In honorem solius Dei*“ (Az egy Isten tiszteletére). Egyébiránt alárendelt dolog lévén, hogy kiirhatta, sokkal kedvezőbb az, hogy a történet elveszni nem engedte s most a stralsundi muzeum gyűjteményei közt foglal helyet.

Az elől említett feliratok és metszések e különös archivumban megőrzésük alkalmával rendszeren korhadott fekete anyaggal telnek meg, fennmaradásukra pedig megkivántatik, hogy a fárol a kéreg csak oly mértékben vétessék le azok kedvéért, hogy a fa növekedő vastagságával az arányosan terjedő évgűrük azt még egészen benőhessék, — mely tekintetben a fiatal fák a korosabbak felett előnnyel bírnak.

Átnézetes kimutatása némely főbb viszonyoknak az erdők művelésénél. *)

I. A famagvak beszedése és eltartása.

1. *A magvak beszedésének ideje és módja.* Az utóbbinál feltételeztetik a magvak teljes érettsége és száraz időjárás.

a) Szilfa mag szedetik júniusban — lehullott magnak összesőprése által.

b) Nyirfa mag szedetik augusztus és szeptemberben — a tobozokkal ellátott ágaknak letördelése által.

c) Jegenyefenyő mag szedetik october elején — a tobozoknak letörése által.

d) Tölgyfa és bükkfa mag nyeretik octoberben — fölszedégetés, összesőprés által.

e) Jávorfamag nyerhető octoberben — fölszedetés és a fárol való leszedés által.

f) Köris-, gyertyán- és egerfa mag novemberben a fákról szedetik.

g) Lucz-, vörös- és erdei fenyő mag novembertől márcziusig a tobozok letördelése által szereztek.

2. *A magnak kiperegetése a tobozokból.*

a) Történik többféle módon és pedig:

Nyirfa magnál — a tobozoknak dörzsölése által;

*) Funke Vilmos Bodenbach-i főerdésznek közleményei után.